

Димитър Бечев

РУСИЯ СЕ ЗАВРЪЩА НА БАЛКАНИТЕ

София, 2018

Преводът е направен по изданието:

Dimitar Bechev

RIVAL POWER

Russia's Influence in Southeast Europe

Originally published by Yale University Press

Всички права запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде размножавана или предавана по какъвто и да било начин без изричното съгласие на „Изток-Запад“.

Copyright © by Dimitar Bechev

© Юлия Гешакова, превод, 2018

© Издателство „Изток-Запад“, 2018

ISBN 978-619-01-0325-7

ДИМИТЪР БЕЧЕВ

РУСИЯ
СЕ ЗАВРЪЩА НА
БАЛКАНИТЕ

Превод от английски
Юлия Гешакова

*На децата ми:
Емануил, Антони и София*

СЪДЪРЖАНИЕ

Списък на картите и таблиците	7
Благодарности	9
Съкращения	12
Въведение. Империята се завръща	15

ЧАСТ ПЪРВА

РУСИЯ И СТРАНИТЕ ОТ ЮГОИЗТОЧНА ЕВРОПА

Глава 1. Преоткриването на Балканите: Русия и разпадането на Югославия	39
Глава 2. Игри в задния двор на Европа: Русия и Западните Балкани	69
Глава 3. Оттатък Черно море: България и Румъния	107
Глава 4. Приятели и още нещо: Гърция и Кипър	135
Глава 5. Руско-турският брак по сметка	163

ЧАСТ ВТОРА
СФЕРИ НА РУСКО ВЛИЯНИЕ

Глава 6. От военно противостоене към хибридна война	205
Глава 7. Разиграването на енергийната карта	225
Глава 8. Примамливата руска мощ	253
Епилог. Влиянието на Русия – какво е то всъщност?	275
Приложения	281
Бележки	287
Избрана библиография	337
Азбучен показалец	353

СПИСЪК НА КАРТИТЕ, ТАБЛИЦИТЕ И ДИАГРАМИТЕ

КАРТИ

Карта 1.	Нефтопроводът „Бургас – Александрополис“ и ядрената електроцентрала „Белене“	125
Карта 2.	„Син поток“	181
Карта 3.	„Син поток“, „Турски поток“ и АЕЦ „Аккую“	193
Карта 4.	„Южен коридор“	195
Карта 5.	„Южен поток“	235
Карта 6.	Транзитна газова инфраструктура в Югоизточна и Централна Европа	250

ТАБЛИЦИ

Таблица 1.	Дялове на ЕС/Русия във външната стокова търговия (2015)	30
Таблица 2.	Основни резолюции на Съвета за сигурност на ООН, подкрепени от Русия	50
Таблица 3.	Зависимост от внос от Русия (% от вътрешното потребление)	228
Таблица 4.	„Газпром“, цени на дългосрочни договори (\$/1000 м ³)	231

Таблица 5. Руски нефтени компании в Югоизточна Европа	240
Таблица 6. Политически партии в България, Сърбия и Гърция – отношение към Русия	263
Таблица 7. Избрани проруски уебсайтове в България, Сърбия и Гърция	268
Таблица 8. Сръбското обществено мнение и Русия.	269

ДИАГРАМИ

Диаграма 1. Газ като процент от първичното енергийно потребление, 2013 г.	246
Диаграма 2. Внос на руски газ, 2005/2015 (млрд.м ³).	248
Диаграма 3. Руски доставки на газ за Югоизточна Европа (млрд.м ³)	248

БЛАГОДАРНОСТИ

Този книга е плод на продължила повече от три години работа. Замисълът се роди след едно пътуване с изследователска цел до Москва през май 2013 г., което предприех със съконspirатора си, Андрю Уилсън, по време, когато и двамата сътрудничехме на Европейския съвет по международни отношения. Докладът ни за упадъка на „Газпром“ така и не бе публикуван, но голяма част от съдържанието му в крайна сметка намери място в чудесния анализ на Анди за украинската криза и сега, в това изследване. Идеята да напиша книга за влиянието на Русия в Югоизточна Европа набра скорост едва в един преломен момент – пролетта и лятото на 2014 г. Докато събирах материали и нахвърлях текста, имах щастието да се възползвам от изключителното гостоприемство на редица институции, черпейки знания и вдъхновение от колеги от различни научни дисциплини.

Започнах сериозно да работя по проекта през академичната 2014–2015 г., която прекарах като анализатор в LSEE – център към Лондонското училище по икономика и политически науки, който се специализира в изследвания върху политиката и икономиката на Югоизточна Европа. Дълга специални благодарности на Джеймс Кър-Линдзи, Тена Прелец и Спирос Економидис (който, в едно далечно минало, оценяваше докторската ми дисертация в Оксфорд). Изключително мили домакини и скъпи приятели, те всички ми помогнаха да се превърна в учен след кратко пребиваване в света на политиката. Заедно с Джеймс и Отън Анастасакис от SEESOX – програма за изследвания върху Югоизточ-

на Европа в Оксфорд, с която бях свързан от 2002 до 2009 г., имах удоволствието да бъда един от организаторите на конференция за руската роля на Балканите.

Основната част от книгата бе написана в Харвардския университет, където прекарах повече от година в Центъра за европейски изследвания. Благодаря на Илейн Папулиас, дългогодишна приятелка, която споделя силния ми интерес към политиката на Турция и Балканите; на директора на Центъра, Гжегорж Екиерт, и всички негови сътрудници, на чиято щедрост съперничи единствено интелектуалното им богатство. Благодарен съм и на центъра за руски и евразийски изследвания „Дейвис“, чиято поредица от семинари бе чудесна възможност за мен да представя работата си. Хиляди благодарности на Марк Креймър, Рави Абделал и Ленор Мартин, които неуморно ръководят семинара за изследвания върху Турция, както и на Работната група за посткомунистическа политика, особено на Дмитрий Горенбург и Надя Кравец. В Харвард имах привилегията да се запозная с Джоузеф Най, от чиито научни трудове се възхищавам още от студентските си години; той ми помогна да избистря идеите си за проекта, с който се бях захванал. Накрая, но не на последно място, благодаря на Центъра за славянски, евразийски и източноевропейски изследвания в Университета на Северна Каролина – Чапъл Хил, и особено на Милада-Ана Вахудова и Аднан Джумхур.

Списъкът на хората, на които дължа благодарности, е прекалено дълъг и включва колеги, които ме канеха като докладчик; ръководеха дискусиите, в които участвах, или сами участваха в тях; онези, които любезно се съгласиха да прочетат главите на тази книга, да споделят критиките си и да ми дадат съвет; и разбира се, онези, които отделиха от времето си, за да разговарят с мен по многобройните теми, разгледани в тази книга. Онова, което следва, е списък от имена без определен ред: Тим Джуда, Аманда Пол, Дамир Марушич, Войцех Островски, Иймън Бътлър, Айвър Нюман, Рой Алисън, Флориан Бийбър, Керем Йоктем, Владимир Фролов, Нику Попеску, Калипсо Николайдис, Катрин Клувер, Месут Йозджан, Бил Парк, Алина Инайе, Суат Киниклиоглу, Пол Иван, Пламен Петров, Сърджа Павлович, Йоанис Григориадис, Илин Станев, Толга Бюлюкбаши, Мартин Владимиров, Павел Анастасов, Йосип Глаурдич, Василис Пецинис, Филип Ейдус,

Иван Кръстев, Илиян Василев, Майкъл Тейлър, Питър Померанцев, Константин Егерт, Милош Дамнянович, Кирил Дрезов, Маргарита Асенова, Том Джунс, Андрей Макаричев, Хана Шелест, Симон Сараджян, Дейвид Кораний, Джон Хърбст, Галип Далай, Удрик Шпек, Юмит Съонмез, Анджела Стент, Джефри Манкоф, Лукас Цукалис, Орисия Люцевич, Майкъл Уърц, Душан Спасоиевич, Шабан Кардаш, Давид Патрикаракос и Юлиан Попов. Излишно е да казвам, че вината за всякакви грешки и пропуски е само моя.

Бих искал също така да изкажа благодарностите си на неназованите колеги рецензенти в „Йейл Юнивърсити Прес“, които прочетоха първоначалното ми предложение и после окончателния вариант. Тази книга дължи много на Тайба Батул, старши наблюдаващ редактор в „Йейл“, която ме подпряше от самото начало и ме напътстваше по време на работата ми. Сърдечно благодаря на нея, както и на всички останали членове на издателския екип, включително Джени Дойл, Мелиса Бонд и Саманта Крос. Благодарности и на коректора Ричард Мейсън, който работи много старателно върху текста.

И накрая, тази книга не би била възможна без съпругата ми, Галина, с която преживяхме много трудни мигове през тези три години. Заедно с родителите си, Пенка и Георги, тя споделяше радостта от – и поемаше тежестта по – отглеждането на нашите три деца и ми помогна да доведе докрай работата си по ръкописа. Бих искал да посветя тази книга и на скъпата памет на Георги.